

Tehetsége szerint demokratikus

Török Richárd szobrászművész emlékkiállítás

WEHNER TIBOR

Múcsarnok, 2018. I. 18. – 2018. II. 18.

Török Richárd (1954–1993) szobrász műveinek együttese 1985 után harminchárom évvel, 2018 januárjában tért vissza a budapesti Múcsarnokba. A *Műterem* című, 1985-ös tárlaton három magyar szobrász, a „katedra nélküli Mester”, Melocco Miklós és „kétszemélyes osztályának tanítványai”, Körösenyi Tamás és Török Richárd művei fogadták a látogatókat. Török kollekcijában – Melocco poliészter és gipszkompozíciói, Körösenyi lepellel leterített gipszhalottjai mellett – önálló teremben, egymással szoros egységet alkotó térberendezés műveiként jelent meg a két *Oszlop-plasztika* (1983) között a földhányásra helyezett nagy méretű maszk, a *Petőfi-síremlék* (1985), a középpontban pedig a hengeres talapzaton magasodó *dr. Kotlán Sándor-portré* (1987) állt. Az *Oszlop* és a *Petőfi-síremlék* e most megnyílt, a Múcsarnok kamaratermének falait szétfeszítő emlékkiállítás együttesében is szerepel, de a rátságok és a szépségek különös villódzásaiban játszó, csak fotón megidézett dr. Kotlán Sándor-portré alaposabb megismeréséért az Állatorvostudományi Egyetem VII. kerületi, István utcai parkjába kell az érdeklődőknek elzarándokolniuk. A szobrász portréművészetének másik csúcspontját jelentő alkotás, a *Hippokratész* (1985) másodpéldánya viszont tanulmányozható a tárlaton. E mű eredeti változata Török megrendelésre készített, köztérre került alkotásainak sorában az egyik első munkaként valósult meg a hármaskiállítás évében. Ám az eredeti művet hiába keresné az érdeklődő az emléktárlat katalógusában megjelölt helyen, az Orvostovábbképző Intézet kertjében, mert a Szabolcs utcai intézmény megszüntetését követően a bronzba öntött kompozíciót – a szobrász családjának ajándékként – 2009-ben a XIV. kerületi Róna utcai Uzsoki Kórház előcsarnokába helyezték át és avatták fel.

TÖRÖK RICHÁRD:
Hippokratész
mellszobor, 1985

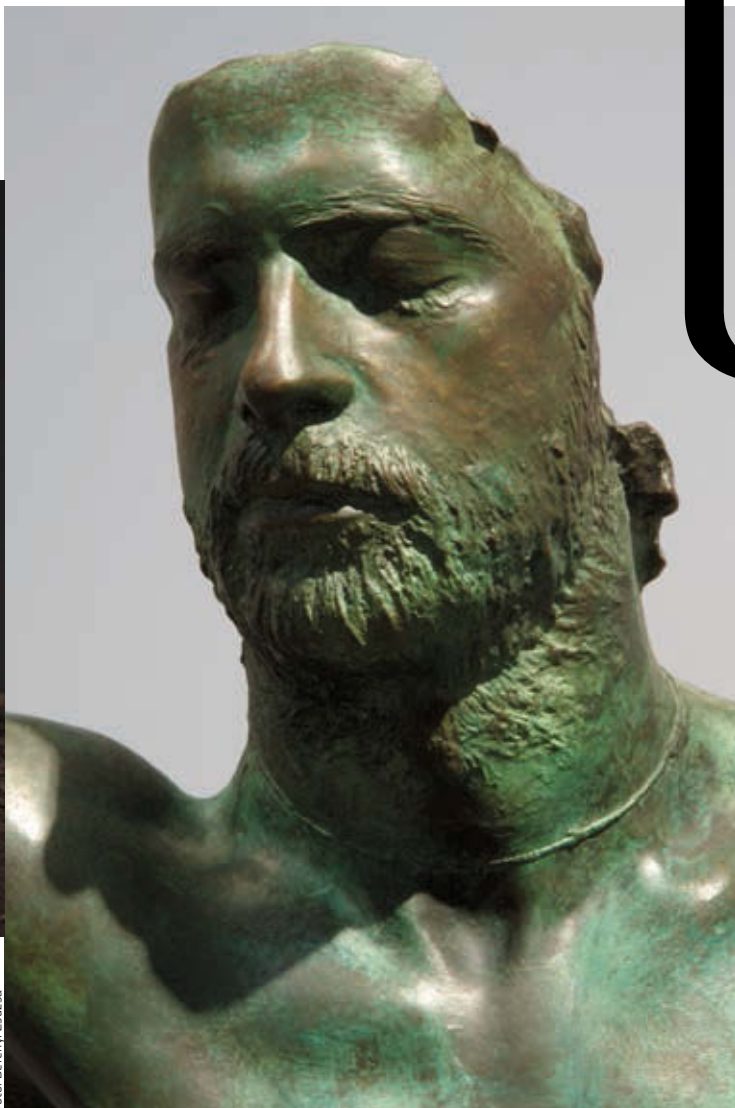
fotó: Berényi Zsuzsa

A Múcsarnok kamaratermében is megbizonyosodhatunk arról, hogy kimagasló jelentőségű alkotás a Hippokratész-szobor, amelynek már a korabeli fogadtatása is elismerő volt: a szakértők elragadtatással elemezték. Egyedülállóan szépnek minősítették a maszkszerűen megjelenített, mély tartalmakat összegző, mesterien megmintázott, a felmagasodó oszloptalapzatra finoman illesztett szuggesztív fantáziaarcmost. A szakállan, mély szemgödörrel és kissé nyitott ajkakkal megformált idős férfialak merengve, méltóságteljesen a távolba tekint, de inkább befelé, önmagába néz, önmagát vizsgálja, és önmagával szembeül a hivatás, az elhivatottság, a felelősség súlyát hordozva és viselve. A mű sugárzása átható, mélyen az emlékezetbe rögződő, súlyos jelentéstartalma mintegy varázsütésre bomlik ki. Török Richárd műveinek egyik elemzője, Vajda György írta: „Ebben a plasztikai felfogásban ott van a szintézis, az »örök«, minden korokon átívelő művészet vágya és lehetősége. Az ember és a drapéria, a portré és az attól elválaszthatatlan posztamentum egymásra felelő vagy éppen ellentétpárokat alkotó együttese így vezet át művészettörténeti

korszakokon, országhatárokon, időn és téren.”¹ Valóban a terek és az idők összelekezdésének lehetünk tanúi e szobrot szemlélve: szobrának tartalmi, szellemi és formai eredőit keresve az időszámításunk előtti évszázadokba, az emberiség görög bölcsőjéhez kell visszafordulnunk, hogy aztán egy különös sorsú, a 20. század utolsó évtizedeiben dolgozó szobrász olyan alkotásához érkezzünk el, amely már a művész halála után, egy új évezredben talált magának új, a korábbi külső helyett egy belső térben véglegesnek remélhető befogadó közeget, környezetet.

Török Richárd az ezerszer kiürültnek és megkopottnak kikiáltott figurativitás, az emberközpontú szobrászat évezredekre visszanyúló tradícióját vállalta és építette tovább: a klasszikus hagyományok talaján állva alkotott friss szemléletű, korszerű, a

Petőfi Sándor, Kossuth Lajos, Széchenyi István, Liszt Ferenc, Bartók Béla, Katona József, Babits Mihály, Móra Ferenc, Kosztolányi Dezső, Pilinszky János, Latinovits Zoltán. A magyar és az egyetemes történelem, a kultúra meghatározó jelentőségű személyiségeit idézte meg hol egyenes megrendelésre, hol pályázatnyertes művet alkotva, de mindig egyéni látásmóddal, valami addig ismeretlen megfogalmazva. Ezek a portrék alkotják az emlékkiállítás fő vezérfonalát: mellettük csak néhány egészalakos kompozíciója született, amelyek közül az *Énekesnő* (1984) és a *Táncosnő* (1988), valamint a *Befejezetlen Madonna* (1992) gipszben,

fotó: Berényi Zsuzsa

fotó: Berényi Zsuzsa

TÖRÖK RICHÁRD: *Petőfi-síremlék*, 1985

TÖRÖK RICHÁRD: *Oszlop*, 1983 (részlet)

korszak szellemiségével és jelenségvilágával együtthangzó, új szépségeket és rátságokat is felmutató, tág érvényességű munkákat. Lehunytt szemek vagy a távolba révedő, átszellemült tekintetek, félbe maradt, tétovává vált mozdulatok, a talapzatot szervesen a kompozícióba illesztő plasztikai megoldások, a figurát, a portrét különleges látásmóddal megjelenítő, szellemes és formabontó metódusok, bravúros anyagkezelés, érzékeny mintázás, érzelmi izzás, feszült atmoszféra – talán ezek a a szobrászatát jellemző legfontosabb vonások, meghatározó jegyek. Műhelyében fantáziaportrék, önarcképek, történelmi személyiségek, a tudomány és a művészet jól ismert alakjainak szobormásai formálódtak: Hippokratész mellett Szókratész, Szent István, Leonardo da Vinci, Mátyás király, II. Rákóczi Ferenc, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály,

a *Teniszező* (*Mintázott ember*) (1984) – teniszütős önportré – gazdagítja a tárlatot. Fontos megjegyezni, hogy a *Táncosnő* bronzváltozata 2014 óta Vasvár városközpontjában, a *Befejezetlen Madonna* kőbe faragott variánsa 2004 óta a piliscsabai Pázmány Péter Katolikus Egyetem parkjában áll. Az életmű az ezredfordulót követő utóéletének fontos mozzanata az is, hogy a hagyatéék Vasvár múzeumának letéti állományát gazdagítja 2006 óta: ekkor nyílt meg a múzeumban Török Richárd állandó kiállítása – a mostani emlékkiállítás anyagának nagy hányada is onnan érkezett Budapestre. Néhány más gyűjteményben (Szépművészeti Múzeum–Magyar Nemzeti Galéria, Petőfi Irodalmi Múzeum) és

TÖRÖK RICHÁRD: *Móra Ferenc mellszobor, 1991*

TÖRÖK RICHÁRD: *Róma, 1983*

fotó: Berényi Zsuzsa

fotó: Berényi Zsuzsa

TÖRÖK RICHÁRD: *Táncosnő, 1988*

fotó: Berényi Zsuzsa

magángyűjteményben őrzött mű egészítette ki azt a kollekción, az életnagyságú vagy 5/4-es méretben kivitelezett – így a közösségi külső és belső terek léptékéhez idomuló, mintsem a tradicionális kispasztika-kategóriába sorolható – alkotásokat.

Az intenzív hatóerőket összpontosító szobrok áramkörében a néző átérezheti, amit Sváby Lajos festőművész így összegzett harminchárom évvel ezelőtt a három szobrász tárlatát kísérő katalógusban: „Török Richárd számára közbenső anyag a gipsz, mert úgy képezem, hogy szüksége van arra a fokozatosságra, melyet az ellenállóbb anyag megkövetel. Török Richárd szobrai úgy adnak, hogy emlékezésre serkentenek. Nem megdöbbentenek, hanem pontról pontra hatnak. Nem elrabolnak, inkább vezetnek. (...) Beleérezése-megérzése-átélése részesévé tesz engem és másokat, és ahogyan újragyúrja alakjait, a megnevezhetően létezett és a megnevezhetetlenül létezőt, ugyanúgy újraterelem egy elfeledett érzést, érzésvilágot. (...) Különös tehetsége van a distanciákra: nem eltávolít, hogy szemlélhessen. Ő megy hátrább. Ő választja meg a számára legoptimálisabb távlatot, hogy láthasson. Nem erőszakos a tárgyakkal, tárgyát látni akarja, tehetsége szerint demokratikus. A szobor, a kép is éli és megéli a kivágatást, organikus életet él. A művész dolga metaforává alakítva elmondani, gyúrni az elmondhatatlan és megfejthetetlen emberi életet.”²

Jegyzet

- 1 Vajda György: A mintázó ember. Török Richárd szobrászművész kiállítása. Kecskemét, 1990, Városháza (katalógus).
- 2 Sváby Lajos: Műterem. Körösnéni Tamás, Török Richárd és Melocco Miklós kiállítása. Budapest, 1985, Múcsarnok (katalógus).